बालमोदिनी

उचितं न कृतं त्वया

● (सं०) शान्तकुमारः

बुन्देलखण्डस्य शासकः अनिरुद्ध-सिंहः महाशूरः । तस्य भगिनी सारन्धा । सा भ्रातरं सर्वदा शौर्यकार्ये प्रोत्साहयति स्म । अनिरुद्ध-शीतलादेव्योः विवाहः अचिरात् एव सम्पन्नः । किन्तु अन्तःपुरे स्थित्वा रसभरिताः रात्रीः यापयितुं नास्ति अवसरः अनिरुद्धस्य जीवने । स तु रणरङ्गे रात्रीः यापयति । नवोढा पत्नी पूजादिषु मग्ना सती देवं प्रार्थयते - 'मम पतिः अचिरात् एव ससुखम् आगच्छतु' इति ।

नीरवा रात्रिः । सारन्धा शीतला च चिन्ताक्रान्ते स्तः - रणरङ्गं गतस्य अनिरुद्धस्य का गतिः इति न ज्ञायते इति । तावता कश्चन तरुणः प्रकोष्ठस्य द्वारम् अपवार्य अन्तः आगतः । तस्य शरीरं समग्रम् आर्द्रम् आसीत् । हस्ते खड्गादिकं न दृश्यते स्म । सः आसीत् अनिरुद्धः एव ।

आश्चर्यम् अनुभवन्ती सारन्धा अपृच्छत् - ''भ्रातः ! किमर्थं क्लिन्नः असि ?''

अनिरुद्धः अवदत् - ''नदीं तीर्त्वा आगतं मया ।..''

''आयुधानि क्व गतानि ?'' - सारन्धा कोपमिश्रितेन स्वरेण अपृच्छत् ।

''शत्रुभिः वशीकृतानि'' - क्षीणस्वरेण अवदत् अनिरुद्धः ।

''सहकारिणां सैनिकानां का कथा ?'' - पुनः कठोरस्वरेण अपृच्छत् सारन्धा ।

''सर्वे वीरस्वर्गं प्राप्तवन्तः !''

एतत् श्रुत्वा महान्तं विषादम् अनुभवन्ती सारन्धा अवदत् - ''त्वया कुलस्य गौरवं नाशितम् । अनुचितं कृतं त्वया ! कुलघातकोऽसि । तव मुखदर्शनमपि पापाय ।...''

अनिरुद्धः क्षणकालं स्तब्धः । तस्य मुखात् एकमपि वचनं न निर्गतम् । क्षणानन्तरं सः - ''भगिनि ! सुकाले मयि विवेकजागरणं कृतं त्वया । एषोऽहं त्वां प्रणमामि'' इति उक्त्वा ततः प्रस्थितवान् एव ।

आगतः पतिः प्रतिप्रस्थितः इत्यतः शीतलादेवी आर्द्रस्वरेण अवदत् - ''आर्यपुत्र ! आर्यपुत्र !...''

सारन्धा तस्याः हस्तं प्रेम्णा गृहीत्वा तां प्रकोष्ठस्य अन्तः अनयत् ।

अन्तःपुरात् निर्गतः अनिरुद्धः नदीतीरं गतवान् । तरन् नदीं तीर्त्वा अपरं तीरं प्राप्य सः अदृश्यः अभवत् ।

ततः मासत्रयम् अतीतम् । कश्चन भटः धावन् आगत्य सारन्धाम् अवदत् - ''महाराजः अनिरुद्ध-सिंहवर्यः विजयं प्राप्य आगच्छन् अस्ति'' इति ।

तस्य स्वागताय सज्जा अभवत् सारन्धा शीतलादेव्या सह । शीतलादेव्याः हस्तयोः स्वागतद्रव्याणि आसन् । तस्याः मुखे सन्तोषः विलसति स्म ।